

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
навчально-науковий юридичний інститут
кафедра трудового, екологічного та аграрного права

ЯРЕМАК З. В.

ЮРИДИЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ:

**методичні вказівки для підготовки до семінарських (практичних)
занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти
заочної форми навчання
ОП Право спеціальності 081 Право**

м. Івано-Франківськ, 2024

УДК 340.1(072.034)

*Рекомендовано до друку вченою радою
навчально-наукового юридичного інституту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(протокол № 1 від 29 серпня 2023 року)*

Рецензенти:

Кернякевич-Танасійчук Ю.В., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри судочинства навчального-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Башурин Н. Я., доктор філософії за спеціальністю 081 Право, доцент кафедри трудового, екологічного та аграрного права, заступник директора навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Яремак З. В. Юридична конфліктологія: методичні вказівки для підготовки до семінарських (практичних) занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти заочної форми навчання ОП Право спеціальності 081 Право. Електронне видання. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2024. 33 с.

Методичні вказівки для підготовки до семінарських (практичних) занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти спеціальності 081 Право з навчальної дисципліни «Юридична конфліктологія» розроблені з метою сприяння організації роботи здобувачів вищої освіти при вивченні відповідного курсу. В посібнику викладені: методичні вказівки до семінарських занять; завдання до семінарських занять, які включають короткі методичні рекомендації, переліки питань, що виносяться на обговорення під час занять, методичні завдання, практичні завдання, питання для проведення поточного контролю самостійної роботи. До кожної теми поданий перелік додаткових джерел для опрацювання (літератури, в якій досліджуються окреслені проблеми, нормативно-правових актів, що регулюють відповідні правовідносини та посилань на інформаційні ресурси, де висвітлюються дані питання). В посібник включені варіанти домашніх контрольних робіт, які виконуються в рамках самостійної роботи студентів заочної форми навчання, та методичні поради до їх виконання. Він також містить програмові вимоги для підготовки до екзамену.

Методична розробка призначена для здобувачів вищої освіти, викладачів.

УДК 340.1(072.034)

© Яремак З. В., 2024

© ПНУ ім. В. Стефаника, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ	10
ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ	12
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 1 Теоретичний аналіз правового конфлікту. Типологія правових конфліктів	12
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 2 Судова форма вирішення правових спорів	14
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 3 Адміністративні процедури як форма врегулювання правових конфліктів	17
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 4 Загальна характеристика альтернативного врегулювання правових конфліктів	20
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З НАПИСАННЯ Й ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ	24
ВАРІАНТИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ КОНТОЛЬНОЇ РОБОТИ	26

ВСТУП

Вивчення конфліктів є важливим у контексті аналізу правових відносин, адже суб'єкти будь-яких правовідносин здебільшого у відносинах реалізують, як правило, протилежні інтереси. Протиріччя в суспільстві, протиставлення інтересів соціальних груп, окремих осіб породжують конфлікти. Цілком погоджуємось із висловленою у науковій літературі думкою про те, що «конфлікти – давнє явище, притаманне суспільству з найбільш ранніх стадій його становлення та розвитку» і «саме з конфліктністю суспільного життя пов'язане нормативне регулювання та виникнення позитивного права».

Конфлікт як соціальне явище вже давно є предметом дослідження різних галузей науки (конфліктології, соціології, філософії, психології тощо). Водночас для юриспруденції науковий інтерес становить саме з'ясування правового змісту конфліктів та пошук оптимальних шляхів їх врегулювання за допомогою правових засобів і механізмів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Юридична конфліктологія» є дослідження загальних законів і закономірностей виникнення й розвитку юридичних конфліктів, а також юридичних механізмів, способів, методів вирішення, запобігання та управління ними.

Метою навчальної дисципліни «Юридична конфліктологія» є вивчення міжгалузевої правової категорій «юридичний конфлікт» та механізму врегулювання правових конфліктів. Вивчення дисципліни «Юридична конфліктологія» передбачає теоретико-правове дослідження конфліктної природи правовідносин, особливостей юридичних конфліктів, підстав застосування, сфери дії, змісту, порядку, перспектив вдосконалення юридичного механізму врегулювання правових конфліктів, що у підсумку спрямоване на підвищення ефективності правового регулювання суспільних відносин в Україні загалом.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Юридична конфліктологія» є формування у студентів правового світогляду та мислення; поглиблення засвоєних при вивченні нормативних дисциплін публічного та приватного права, матеріального та процесуального спрямування студентами-магістрантами теоретичних знань щодо міжгалузевих аспектів юридичної природи правових конфліктів, причини їх виникнення, способи управління конфліктними ситуаціями; виявляти правокомпромісні засоби подолання конфліктів у процесі виконання обов'язків, дотримання заборон та використання прав; застосовувати норми колізійного права; використання юридичних технологій попередження та врегулювання конфліктів.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ЮРИДИЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ В СИСТЕМІ ПРАВОВИХ НАУК

Юридична конфліктологія як наука та навчальна дисципліна.

Поняття, предмет і методи юридичної конфліктології. Функції юридичної конфліктології. Теоретико-пізнавальна, аналітична, прогностична та управлінська (конфліктного менеджменту) функції.

Юридична конфліктологія у системі наукового знання. Конфліктологічні дослідження в межах теорії права, філософії права, соціології, психології та ін.

Тема 2. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО КОНФЛІКТУ

Характеристика конфлікту як соціального явища.

Конфліктогенні чинники у змісті сучасних правовідносин: зіткнення інтересів і потреб, правових цінностей та норм у механізмі детермінації правових конфліктів. Юридична колізія як джерело й об'єктивний чинник виникнення конфліктних ситуацій в праві, різновиди юридичних колізій. Конфліктогенність колізій правотворчості, правозастосування і повноважень. Правові спори, претензії сторін, процесуальне “змагання”, спірний юридичний факт, правопорушення (делікт), злочин, юридична відповідальність тощо як онтологічне підґрунтя спричинення правового конфлікту.

Поняття «конфлікт», «соціальний конфлікт» та «юридичний конфлікт».

Юридичний конфлікт як вид конфлікту соціального. Елементи структури юридичного конфлікту: учасники (сторони); умови конфлікту; предмет та об'єкт конфлікту; результати конфліктної ситуації.

Тема 3. ТИПОЛОГІЯ ПРАВОВИХ КОНФЛІКТІВ

Юридичні конфлікти різних сфер правозастосування і нормотворчості.

Класифікація правових конфліктів залежно від природи норми права (уповноважуючої, зобов'язуючої, забороняючої).

Юридичні конфлікти галузей публічного права: особливості та соціально-політична обумовленість. Державно-правовий та політико-правовий конфлікт. Конституційно-правовий конфлікт. Адміністративно-правовий конфлікт. Міжнародно-правовий конфлікт. Кримінально-правовий конфлікт.

Конфліктні ситуації в галузях приватних правовідносин: специфіка і чинники. Цивільно-правові конфлікти. Юридизація сімейно-побутових конфліктів. Господарсько-правовий конфлікт. Правові конфлікти в організації – трудовий, корпоративний, організаційно-управлінський.

Специфічні риси екологічних конфліктів, їх суб'єкти та форми прояву.

Проблеми конфліктності процесуальних відносин у юридичній практиці.

Тема 4. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ПРАВОВИМ КОНФЛІКТОМ

Стратегія управління конфліктною ситуацією: принципи, етапи і способи впливу.

Загальний зміст управління конфліктом: прогнозування, запобігання, стимулювання, завершення конфлікту.

Методи прогнозування та профілактики конфліктності у соціальних відносинах.

Шляхи запобігання конфлікту. Вимушені та превентивні форми запобігання конфлікту.

Стимулювання конфлікту, його форми та засоби.

Форми завершення юридичного конфлікту: припинення і скасування, врегулювання і розв'язання конфлікту.

Тема 5. ПРАВОВІ ФОРМИ ТА МЕХАНІЗМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОГО КОНФЛІКТУ

Правові інститути та механізми розв'язання правових і юридичних конфліктів: інститут судочинства; розподіл влад і повноважень; конституційні та парламентські процедури; адміністративні процедури тощо.

Юрисдикційні та неюрисдикційні форми врегулювання юридичних конфліктів.

Юридичний консенсус і компроміс як чинники запобігання та врегулювання конфліктних ситуацій в праві.

Тема 6. АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ ЯК ФОРМА ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВИХ КОНФЛІКТІВ

Загальна характеристика адміністративного порядку врегулювання юридичних спорів.

Обов'язковість адміністративного розгляду як досудового порядку врегулювання правового спору.

Загальні та спеціальні адміністративні процедури. Суб'єкти, уповноважені на врегулювання правових конфліктів.

Порядок розгляду та прийняття рішення уповноваженим суб'єктом. Проблеми виконання рішень.

Тема 7. СУДОВА ФОРМА ВИРІШЕННЯ ПРАВОВИХ СПОРІВ

Судовий розгляд як найбільш ефективний спосіб врегулювання правового конфлікту.

Конституційні процедури та конституційне судочинство.

Спеціалізація судів та проблеми розмежування судових юрисдикцій щодо розгляду правових спорів.

Цивільне судочинство. Процесуальне становище осіб, що беруть участь у вирішенні конфлікту. Судовий розгляд спору. Виконання судових рішень.

Загальна характеристика спорів, що вирішує господарський суд. Процедури вирішення спорів, що застосовуються господарським судом. Шляхи підвищення ефективності вирішення господарських спорів.

Юрисдикція адміністративних судів щодо врегулювання правових конфліктів. Публічний характер правового спору. Особливі форми провадження

в адміністративному суді. Специфіка виконання рішення в адміністративній справі.

Тема 8. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АЛЬТЕРНАТИВНИХ СПОСОБІВ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВИХ КОНФЛІКТІВ

Поняття та значення альтернативних способів вирішення спорів, місце в механізмі захисту прав та інтересів особи.

Класифікація альтернативних способів вирішення спорів і сфера їхнього застосування.

Процедури альтернативних способів вирішення конфліктів.

Тема 9. ПОСЕРЕДНИЦТВО ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ

Поняття, значення та види посередництва як способу альтернативного вирішення конфліктів.

Фасилітація як вид посередництва.

Консиліація як вид посередництва.

Медіація як спосіб альтернативного вирішення конфлікту. Поняття, ознаки та функції медіації. Моделі та види медіації. Основні принципи медіації. Процедура здійснення медіації. Рішення за результатами медіації та його виконання.

Тема 10. АРБІТРАЖ ЯК СПОСІБ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТУ

Поняття та правова природа третейських судів. Принципи організації та діяльності третейського суду. Правове регулювання створення та діяльності третейського суду.

Компетенція третейських судів.

Третейська угода: поняття, види, зміст, порядок і правові наслідки укладення.

Поняття третейського розгляду правового спору та його стадії. Рішення третейського суду та особливості його виконання.

Міжнародний комерційний арбітраж: поняття та правова природа. Повноваження міжнародного комерційного арбітражу. Розгляд справ міжнародним комерційним арбітражем. Рішення міжнародного комерційного арбітражу.

Тема 11. КОМБІНОВАНІ СПОСОБИ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

Загальна характеристика комбінованих способів альтернативного вирішення спорів.

Мед-арб (med-arb, co-med-arb).

Міні-суд (mini-trial).

Електронне вирішення спорів.

Нейтральне встановлення фактів (neutral fact finding).

Інститут омбудсмена (ombudsman).

Тема 12. АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ ВИРІШЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ

Дискреційні повноваження органів влади: проблемні питання практики правозастосування.

Досудове врегулювання спорів в адміністративному судочинстві: правове регулювання і судова практика.

Омбудсмени для захисту прав громадян та організацій на окремих ділянках державного управління: зарубіжний та український досвід.

Особливості медіації у сфері вирішення публічно-правових спорів.

Застосування принципу офіційного з'ясування всіх обставин у справі в практиці адміністративного судочинства. Вихід адміністративного суду за межі позовних вимог: судова практика.

Тема 13. КОНЦЕПЦІЯ ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Поняття та принципи відновного правосуддя. Форми відновного правосуддя у кримінальному провадженні.

Поняття та суть переговорів, їх роль у кримінальних провадженнях.

Поняття та суть медіації у кримінальному провадженні. Принципи здійснення медіації стосовно кримінальних правопорушень.

Провадження на підставі угод як особливий порядок кримінального провадження в Україні. Поняття та види угод у кримінальному провадженні, умови та порядок їх укладення. Особливості досудового та судового провадження на підставі угод.

Кримінальне провадження щодо звільнення від кримінальної відповідальності.

Тема 14. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СПОСОБІВ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Переговори та претензійний порядок вирішення спорів між суб'єктами господарювання як способів АВС. Законодавчі вимоги до претензійного порядку вирішення господарсько-правових спорів в Україні.

Поняття третейських судів та їх види. Принципи організації і діяльності третейського суду. Порядок створення третейських судів. Юрисдикція третейських судів.

Поняття та види третейських угод.

Порядок розгляду спорів у третейському суді: відкриття провадження по справі; вирішення питання про наявність або відсутність у третейського суду компетенції для розгляду конкретної справи; докази та доказування в третейському розгляді; рішення третейського суду, його правова природа та ознаки; оскарження рішення третейського суду; примусове виконання рішення третейського суду.

Поняття, правова природа міжнародного комерційного арбітражу. Принцип автономії волі як засада міжнародного комерційного арбітражу.

Компетенція міжнародного комерційного арбітражу.

Арбітражна угода: поняття, зміст, правова природа, види, форма, специфічні риси, значення. Типові арбітражні застереження до контрактів.

Арбітражне провадження: доказування у міжнародному комерційному арбітражі; забезпечувальні заходи; правова природа визнання арбітражного рішення; визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражного суду.

Тема 15. АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ

Поняття та основні риси спірних правовідносин у цивільному праві.

Компетенція сторін та учасників з врегулювання спірних правовідносин у цивільному праві.

Особливості механізмів врегулювання спірних правовідносин.

Особливості досудового врегулюванні спорів у цивільному праві.

Онлайн вирішення спорів (Online Dispute Resolution – ODR): поняття та перспективи запровадження. Онлайн-медіація. Онлайн-суди.

Трудові спори та органи, які їх розглядають і вирішують. Комісія по трудових спорах як квазісудовий орган вирішення трудових спорів. Організаційно – правові аспекти позасудових способів вирішення колективних трудових спорів. Примирна комісія як квазісудовий орган вирішення колективних трудових спорів. Трудовий арбітраж як квазісудовий орган вирішення колективних трудових спорів.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

При вивченні навчальної дисципліни використовуються такі форми навчальної роботи: лекції, семінарські заняття, консультації, написання письмових контрольних робіт, самостійна робота студентів.

Семінарське заняття – вид навчального заняття, на якому викладач організовує обговорення студентами питань з попередньо визначених силабусом тем. Семінарські заняття проводяться у формі бесіди, рецензування та обговорення доповідей, дискусій. *Практичне заняття* – це вид навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентами відповідно сформульованих завдань.

На заняттях з навчальної дисципліни «Юридична конфліктологія» поєднуються форми проведення семінарських та практичних занять, фронтальне та індивідуальне опитування студентів, усна і письмова перевірка знань, детальний аналіз практичних завдань – реальних юридичних справ та фактів. Перелік тем семінарських занять визначений силабусом. Семінарські (практичні) заняття проводяться з основних тем і є ефективною формою закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях і під час самостійної роботи з навчальною і науковою літературою. Головна *мета* семінарських (практичних) занять — опанування студентами навчальної дисципліни, забезпечення глибокого і всебічного аналізу та колективного обговорення основних проблем дисципліни, формування вміння творчого застосування отриманих знань на практиці.

Методичні вказівки містить вимоги, питання, практичні завдання і перелік джерел для забезпечення підготовки здобувачів вищої освіти до семінарських (практичних) занять. До кожної теми, що виноситься для аналізу на семінарське заняття, подана коротка анотація, в якій вказується на чому потрібно зосередити увагу при вивченні теми. До тем також поданий перелік питань, що носять конкретний, деталізований характер і цим самим забезпечують глибше розуміння теми та акцентують увагу на основних положеннях законодавства, а також перелік спеціальної літератури, чинних нормативно-правових актів та судової практики. До тем також включені практичні завдання, які передбачають юридичний аналіз відносин, кваліфікацію юридичних фактів, що мали місце. При вирішенні практичних завдань, насамперед необхідно проаналізувати коло відносин, які склалися, та вибрати правові норми, що підходять для врегулювання в даному випадку. Вибравши норму, слід переконатись в її чинності та аутентичності тексту, перевірити межі дії, щоб впевнитись, що саме вона (чи кілька норм), стануть нормативною підставою правової кваліфікації. В процесі аналізу норми відбувається також її тлумачення, з'ясування змісту з урахуванням вивчених теоретичних положень. Правова кваліфікація

представляє собою юридичну оцінку всієї сукупності фактичних обставин справи шляхом віднесення конкретного випадку до сфери дії певних юридичних норм. *Відповідь – вирішення практичних завдань повинна бути максимально повною, обґрунтованою, з посиланням на конкретні статті нормативно-правових актів та визначенням можливих варіантів вирішення, які можуть відрізнятися в залежності від зміни обставин.*

Підготовка до семінарських (практичних) занять не вимагає переписування (відтворення) положень підручників чи статей нормативно-правових актів, однак для належних, обґрунтованих відповідей попередньо мають бути проаналізовані та занотовані (письмово чи в електронній формі) номери статей, їх положення, висновки та анотації наукових джерел, які використовуються при відповідях.

Основою підготовки до семінарських (практичних) занять виступають такі базові навчальні та наукові джерела:

1. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України: навчальний посібник / Верба-Сидор О. Б., Воробель У. Б., Грабар Н. М., Дутко А. О., Юркевич Ю. М.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Б. Верби-Сидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021.

2. Альтернативні способи вирішення спорів. За заг. ред. Ю. Д. Притики. Харків : Право, 2019.

3. Бобровник С. В. Компромiс i конфлікт у праві : антрополого-комунікативний підхід до аналізу: монографія. К.: Вид-во «Юридична думка», 2011.

4. Ващенко І.В., Кляп М.І. Конфліктологія та теорія переговорів : навч. посібник. К.: Знання, 2013.

5. Іванов В.М. Юридична конфліктологія: навч. посіб. К.: МАУП, 2004.

6. Конфліктологія: загальна та юридична : підручник / Л. М. Герасіна, М. П. Требін, О. М. Сахань, В. Д. Воднік ; за заг. ред. Л. М. Герасіної. Харків : Право, 2021.

7. Луцишин Г.І. Конфліктологія та теорія переговорів : навч. посібник. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2015.

8. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник / авт.кол.: Т.Білик, Р.Гаврилук, І.Городиський [та ін.]; за ред. Н.Крестовської, Л.Романадзе. Одеса: Екологія, 2019.

9. Yaremak Z. Implementation of the principle of sustainable development in the mechanism for regulation environmental conflicts. *Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine: monograph* / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2022. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/15427>

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1 (2 год.)

Тема: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО КОНФЛІКТУ. ТИПОЛОГІЯ ПРАВОВИХ КОНФЛІКТІВ

Юридичний конфлікт як різновид соціального конфлікту і специфічна форма взаємодії його учасників, що проходить у сфері позитивного права, представляє собою відкрите протиборство між, як мінімум, двома суб'єктами права, обумовлене суперечностями їх юридично значимих інтересів, тягне за собою юридичні наслідки і долається за допомогою юридичних же засобів і методів. Виникнення юридичного конфлікту як динамічного процесу передбачає наявність таких компонентів: передумов появи юридично значимої конфліктної ситуації; юридичної конфліктної ситуації; дії, здійсненої однією зі сторін для відстоювання своїх інтересів і представляє собою перехідний момент до конфліктної стадії, яка визначає безпосередній зміст конфлікту.

Розуміння змісту юридичного конфлікту передбачає необхідність аналізу його структури. В сучасній конфліктології існують різні погляди щодо структури конфліктів, але більшість конфліктологів як основні елементи структури виокремлюють: 1) учасники (сторони); 2) умови конфлікту; 3) предмет та об'єкт конфлікту; 4) образи конфліктної ситуації; 5) можливі дії учасників конфлікту; 6) результати конфліктної взаємодії.

Конфлікти відбуваються в усіх сферах суспільного життя. Тому цілком логічно, розробляючи проблеми типології юридичних конфліктів, виходити із загального наукового аналізу та використовувати різні критерії їх класифікації.

Питання для обговорення:

1. Поняття «конфлікт», «соціальний конфлікт» та «юридичний конфлікт».
2. Конфліктогенні чинники у змісті сучасних правовідносин:
 - а) зіткнення інтересів і потреб, правових цінностей та норм у механізмі детермінації правових конфліктів;
 - б) юридична колізія як джерело й об'єктивний чинник виникнення конфліктних ситуацій в праві, різновиди юридичних колізій;
 - в) конфліктогенність колізій правотворчості, правозастосування і повноважень.
3. Структура юридичного конфлікту: учасники (сторони); умови конфлікту; предмет та об'єкт конфлікту; результати конфліктної ситуації.
4. Класифікація правових конфліктів залежно від природи норми права (уповноважуючої, зобов'язуючої, забороняючої).
5. Юридичні конфлікти галузей публічного права: особливості та соціально-політична обумовленість. Державно-правовий та політико-правовий конфлікт. Конституційно-правовий конфлікт. Адміністративно-правовий конфлікт. Міжнародно-правовий конфлікт. Кримінально-правовий конфлікт.
6. Конфліктні ситуації в галузях приватних правовідносин: специфіка і чинники. Цивільно-правові конфлікти. Юридизація сімейно-побутових конфліктів. Господарсько-правовий конфлікт. Правові конфлікти в організації – трудовий, корпоративний, організаційно-управлінський.
7. Проблеми конфліктності процесуальних відносин у юридичній практиці.

Основні поняття теми: конфлікт, конфліктна ситуація, компроміс, консенсус, конфліктуючі сторони, правопорушення, спір, конфлікт інтересів.

Методичні завдання:

1. Визначте взаємозв'язки юридичної конфліктології з теорією права, філософією права, соціологією права, юридичною психологією.

2. Розмежуйте правовий конфлікт із суміжними категоріями: конфлікт і спір; конфлікт і правопорушення; правовий конфлікт і конфлікт інтересів.

3. В науковій літературі проводиться розмежування категорій «об'єкт» і «предмет» конфлікту.

В чому, на Вашу думку, відмінність між цими поняттями?

Запропонуйте власне визначення даних категорій.

4. Суб'єктивна сторона юридичного конфлікту характеризується певною послідовністю соціально-психологічних процесів, що призводять суб'єктів протистояння до дій.

Проаналізуйте дану послідовність.

Розкрийте всі елементи суб'єктивної сторони юридичного конфлікту.

5. Наведіть власні приклади: «чистого» правового конфлікту та «змішаного».

Практичні завдання:

1. Натовп протистоїть поліції. З одного боку, люди кидають каміння, громлять помешкання і т. д., з іншого, – поліція намагається запобігти цим безчинствам, тобто вступають в протистояння.

Як оцінити всю юрбу, яка так чи інакше бере участь в цих заворушеннях і здійснює різні дії? Кого слід вважати суб'єктом конфліктних відносин?

Чи необхідно розмежовувати учасників і суб'єктів юридичного конфлікту?

Визначте, хто може виступати в якості учасників конфлікту, що виникає в правовій сфері.

2. Щоб юридичний конфлікт став реальним, учасники його повинні усвідомити ситуацію, що склалася як конфліктну. Але варіанти такого усвідомлення можуть бути різними: неадекватне (об'єктивна конфліктна ситуація існує, сторони сприймають ситуацію як конфліктну, однак з тими чи іншими істотними відхиленнями від дійсності); адекватне (об'єктивна конфліктна ситуація існує, сторони вважають, що їхні цілі несумісні, правильно оцінюють себе, один одного і ситуацію в цілому); помилкове (об'єктивна конфліктна ситуація відсутня, проте відносини сторін помилково сприймаються ними як конфліктні).

Практичні ситуації:

1) виникла об'єктивна конфліктна ситуація – відкрилася спадщина. Спадкоємці знають, як за законом має розподілятися спадок. Але їх інтереси в отриманні спадщини різні і несумісні, вони це прекрасно усвідомлюють і вважають ситуацію конфліктною;

2) той же приклад зі спадщиною, тільки додамо ще одну обставину конфліктної ситуації – існування заповіту за деякою часткою спадщини. Спадкоємець за законом обізнаний про існування спадкоємця за заповітом, але в силу, наприклад, незнання законодавства налаштований на отримання заповіданої частки спадщини (спадкоємець ж за заповітом також усвідомлює конфліктність ситуації і налаштований на захист своїх прав);

3) спадкоємець за законом впевнений в існуванні заповіту на іншу особу, чого насправді немає.

Підберіть до кожного прикладу відповідний варіант усвідомлення: неадекватне, адекватне або помилкове.

Додаткові джерела для опрацювання:

1. Бобровник С. В. Правовий компроміс і правовий конфлікт у національному законодавстві: деякі аспекти прояву. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2014. Вип. 1. С. 18-21. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNUYur201416>

2. Бобровник С.В. Правовий конфлікт: поняття, ознаки, природа та різновиди. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 1(64). С. 26 - 33.

3. Бобровник, С. В. Структурна характеристика правового конфлікту. *Право України*. 2015. № 1. С. 93–98.

4. Колич О., Сесюк Ю. Поняття та ознаки юридичного конфлікту: соціологічно-правовий аналіз. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2020. № 1 (25). С. 54-60.

5. Корнелюк Ю. Природа юридичного конфлікту: феноменологічний дискурс. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Юридичні науки*. 2019. Вип. 22. С. 74-80.

6. Олексюк М. М., Орлов С. Ф. Юридичний конфлікт: суть і місце у сучасній конфліктології. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія *юридична*. 2014. № 2. С. 439-449.

7. Yaremak Zoryana. Environmental Conflict as a Socio-Legal Phenomenon. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2018. 5(2). P. 190–197.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2 (2 год.)

Тема: СУДОВА ФОРМА ВИРІШЕННЯ ПРАВОВИХ СПОРІВ

В межах підготовки до семінарського заняття необхідно дослідити проблемні питання розмежування юрисдикцій щодо розгляду та вирішення правових спорів. Основними критеріями такого розмежування виступають: суб'єктний склад, характер спору, використання максимально ефективнішої судової процедури для конкретних правовідносин. Необхідно також дослідити особливості судового розгляду правових конфліктів із

застосуванням тієї чи іншої судово-процесуальної форми – цивільної, адміністративної, господарської тощо.

Новели сучасного процесуального законодавства дають змогу із впевненістю стверджувати про запровадження альтернативних способів врегулювання спору в межах судового процесу. Новітні інститути КАСУ, ЦПКУ, ГПКУ про врегулювання спору за участі судді, уніфікація норм щодо примирення сторін у різних судових процесах, запровадження спрощених форм провадження сприяють врегулювання спору на умовах досягнення компромісу та врахування інтересів обох сторін спору.

Питання для обговорення:

1. Судовий розгляд як найбільш ефективний спосіб врегулювання правового конфлікту.
2. Конституційні процедури та конституційне судочинство як форма врегулювання правових конфліктів.
3. Спеціалізація судів та проблеми розмежування судових юрисдикцій щодо розгляду правових спорів.
4. Цивільне судочинство. Процесуальне становище осіб, що беруть участь у вирішенні конфлікту. Судовий розгляд спору. Виконання судових рішень.
5. Загальна характеристика спорів, що вирішує господарський суд. Процедури вирішення спорів, що застосовуються господарським судом. Шляхи підвищення ефективності вирішення господарських спорів.
6. Юрисдикція адміністративних судів щодо врегулювання правових конфліктів. Публічний характер правового спору. Особливі форми провадження в адміністративному суді. Специфіка виконання рішення в адміністративній справі.

Основні поняття теми: матеріально-правовий конфлікт, процесуально-правовий спір, конфліктуючі сторони, сторони судового процесу, форми захисту прав, форми вирішення спорів, способи захисту порушеного права, спосіб вирішення спірних правовідносин, спір про право, перешкода в здійсненні права, припинення дій, відновлення становища до виникнення спору, примусове виконання обов'язків в натурі, зміна правовідношення, припинення правовідношення.

Методичні завдання:

1. Визначте переваги та недоліки судової форми врегулювання юридичного конфлікту.
2. Дайте порівняльну характеристику правових термінів: юридичний конфлікт, спір про право, захист інтересів, способи захисту порушеного права, спосіб вирішення спірних правовідносин.
3. Як Ви розумієте категорії «ефективний» чи «неефективний» спосіб захисту порушеного права?
Запитання для дискусії:

Як суду захистити порушене право (охоронюваний інтерес) позивача ефективно, але не на шкоду правам інших осіб, наприклад, суспільним інтересам?

Що важливіше: швидкість чи якість (ефективний захист - це оперативний чи вивірений процес)?

Що переважає: єдність судової практики та дотримання принципу законності чи ефективний захист прав особи (чи можливий вихід за межі доводів апеляційної або касаційної скарги на шкоду позивачу)?

Чи впливає спеціалізація (юрисдикція) суду (судової палати) на ефективність судового захисту?

Практичні завдання:

1. Проаналізуйте постанову Великої палати Верховного суду від 23.11.2021 р. у справі № 359/3373/16-ц (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101829985>).

Визначте правову позицію суду щодо розмежування віндикаційного та негативного позовів.

2. Керівник комунальної установи «Запорізька обласна клінічна лікарня» Запорізької обласної ради оскаржив до суду довідку, складену інспектором Державної аудиторської служби України за результатами перевірки дотримання законодавства під час закупівельних процедур. Позивач вважав, що у довідці є неправдиві відомості про нього, які принижують честь, гідність і ділову репутацію, тому просив визнати ці відомості недостовірними, а саму довідку – відкликати.

Суд першої інстанції погодився з тим, що у довідці є недостовірна інформація, але відмовив у позові через те, що ця інформація не була поширена, а знаходиться у матеріалах кримінального провадження. Апеляційний суд теж відмовив у позові, але з інших підстав: вважав, що у довідці немає згадки про позивача, а, крім того, довідка отримана у кримінальному провадженні. Спеціалізована антикорупційна прокуратура подала касаційну скаргу, в якій зазначила, що судами було порушено правила предметної та суб'єктної юрисдикції, у зв'язку з чим провадження у справі слід закрити.

Проаналізуйте позиції судів.

Чи є підстави для закриття провадження у справі?

Ознайомтеся з постановою Великої палати Верховного Суду від 30.06.2020 у справі № 333/6816/17 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90458909>). Яка позиція суду з цього приводу?

3. Позивач звернувся до суду з позовом про визнання незаконною відмови у відшкодуванні позивачеві шкоди, завданої внаслідок незаконного відсторонення його від посади у кримінальному провадженні, а також зобов'язати Офіс Генерального прокурора винести постанову про відшкодування позивачу втраченого заробітку за час відсторонення його від посади.

Під час досудового розслідування у кримінальному провадженні слідчий суддя у жовтні 2017 року відсторонив позивача від посади. Згодом те саме зробив Президент України, видавши відповідне розпорядження, а у грудні 2017 року прийняв відставку позивача.

У квітні 2018 року прокурор закрити кримінальне провадження за відсутністю у діянні позивача складу кримінального правопорушення. Після того позивач відповідно до Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» звернувся до прокурора з проханням визначити розмір відшкодування заробітку, втраченого внаслідок відсторонення від посади. Отримав відмову, мотивовану тим, що позивач не оскаржив ухвалу слідчого судді про відсторонення від посади.

Дайте правову оцінку конфліктній ситуації.

Чи правомірною є відмова прокурора?

Який порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду?

Додаткові джерела для опрацювання:

1. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 р., ратифікована Законом України від 17 липня 1997р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22 грудня 2005 р. № 3262-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3262-15>.
3. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам відносно шляхів полегшення доступу до правосуддя від 14 травня 1981р. № R(81) 7. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_266#Text
4. Рекомендація № (94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів», ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 13 жовтня 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_323#Text

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3 (2 год.)

Тема: АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ ЯК ФОРМА ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВИХ КОНФЛІКТІВ

Основною ознакою правових конфліктів є те, що для їх врегулювання можуть застосовуватися засоби адміністративного владного впливу компетентних державних органів. Залежно від суб'єкта, що здійснює врегулювання конфлікту, розрізняють судовий та адміністративний порядок вирішення спору. Адміністративний (позасудовий) порядок врегулювання спору полягає в можливості звернутися за його вирішенням до органів державної влади, до компетенції яких належить те чи інше питання.

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати особливості адміністративного порядку врегулювання правових спорів, дослідити загальні та спеціальні адміністративні процедури, суб'єктів, уповноважених на врегулювання правових конфліктів, а також

процедурні питання розгляду та прийняття рішення уповноваженим суб'єктом.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика адміністративного порядку врегулювання юридичних спорів.
2. Обов'язковість адміністративного розгляду як досудового порядку врегулювання правового спору.
3. Загальні та спеціальні адміністративні процедури. Суб'єкти, уповноважені на врегулювання правових конфліктів.
4. Порядок розгляду та прийняття рішення уповноваженим суб'єктом.
5. Проблеми виконання рішень.

Основні поняття теми: конфлікт, конфлікт інтересів, адміністративне врегулювання спорів, стадії врегулювання спірних правовідносин, органи виконавчої влади, органи державної влади, приватноправовий конфлікт, публічно-правовий спір.

Методичні завдання:

1. Ознайомтеся із Законом України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 р. Визначте сферу дії та предмет правового регулювання даного Закону.
2. Визначте підстави застосування різних способів адміністративного врегулювання спорів.
3. Проаналізуйте норми чинного законодавства та наведіть приклади обов'язкового досудового врегулювання спору.
4. Визначте переваги та недоліки адміністративного (позасудового) порядку врегулювання юридичного конфлікту.

Практичні завдання:

1. 19 лютого 2021 року позивач звернувся до суду з позовом про визнання протиправним та скасування наказу Військової частини НОМЕР_1 від 09 червня 2020 року «Про результати службового розслідування за фактом розукомплектування мотопіхотного батальйону» в частині покладення збитків на майора ОСОБА_1 та притягнення його до повної матеріальної відповідальності. До позовної заяви позивачем подано заяву про поновлення строку звернення до суду, в якій зазначено, що несвоєчасне подання позову обумовлено епідеміологічною ситуацією в країні.

Суд першої інстанції ухвалою від 24 лютого 2021 року повернув позовну заяву ОСОБА_1 без руху, встановивши десятиденний строк для усунення її недоліків з дня отримання копії даної ухвали. В ухвалі суд визначив, що з 09 червня 2020 року ОСОБА_1 було відомо про порушення своїх прав, а тому звернувшись 19 лютого 2021 року до суду з вказаним позовом він пропустив місячний строк звернення до суду, встановлений частиною п'ятою статті 122

КАС України. При цьому суд зазначив, що з урахуванням епідеміологічної ситуації в Україні та змін, які були внесені до законодавчих актів, ОСОБА_1 автоматично продовжено строки на оскарження спірного наказу до 06 серпня 2020 року.

ОСОБА_1 вказав, у нього є шестимісячний строк звернення до суду, відповідно до вимог ст. 122 КАС України. Окрім того, він спочатку використав досудове врегулювання спору шляхом оскарження спірного наказу до військового командування вищого рівня та звернення до органів прокуратури.

Суд виніс ухвалу про повернення позовної заяви у зв'язку з пропусченням місячного строку звернення до суду, встановленого ч. 5 ст. 122 КАС України. До того ж суд першої інстанції обґрунтовано зауважив, що оскарження спірного наказу до військового командування вищого рівня чи звернення до органів прокуратури та ДБР не є підставою для поновлення строку для звернення до суду, оскільки спосіб і форма захисту своїх прав обирається заявником самостійно.

Оцініть правомірність дій суду. Чому суд у цій справі застосував строк позовної давності 1 місяць, а не 6 місяців?

Проаналізуйте положення Дисциплінарного статуту Збройних Сил України розд. V «Пропозиції, заяви та скарги». Чи можна у цьому випадку звернення зі скаргою вважати встановленим законом досудовим порядком вирішення спору? Відповідь обґрунтуйте.

2. Проаналізуйте постанову Касаційного цивільного суду від 03.08.2022 р. у справі № [756/10266/15-ц](https://reyestr.court.gov.ua/Review/105667936) (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105667936>).

Яким чином позасудове врегулювання спору у цій справі вплинуло на вимоги іпотекодержателя щодо виконання боржником основного зобов'язання?

Додаткові джерела для опрацювання:

1. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

2. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-ІХ. *Офіційний вісник України*. 2022. № 49. Стор. 13. Ст. 2675.

3. Білуга С.С. Досудове врегулювання адміністративно-правових спорів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2015. 22 с.

4. Завгородня Л. О. Адміністративно-правовий механізм регулювання відносин, пов'язаних з виявленням, запобіганням та врегулюванням конфлікту інтересів. *Наукові записки [Центрально українського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія: *Право*. 2018. № 5. С. 92-97.

5. Лихолат І. П. Юрисдикційні засоби врегулювання вирішення правових спорів в Україні. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2018. - Т. 1. С. 15-20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2018_1_5.

6. Маркова О.О. Концептуальні основи правового регулювання адміністративної процедури: порівняльно-правовий аспект: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07. Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2023. 474 с.

7. Myroniuk R., Myroniuk S. Поняття, зміст та види процедур досудового врегулювання адміністративно-правових спорів. *Problems of legality*. 2023. № 163. С. 128-143.

8. Яремак З. В. Юридичний механізм врегулювання еколого-правових конфліктів (постановка проблеми). *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2017. Вип. 45. С. 85–95.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4 (2 год.)

Тема: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВИХ КОНФЛІКТІВ

Альтернативні способи вирішення спорів (мирні способи) передбачають використання таких методів розв'язання спорів, які найбільше підходять у тій чи іншій ситуації, враховують інтереси та вимоги сторін, допомагають подолати конфлікт, зберегти можливість подальшого спілкування та співпраці. Альтернативні способи розв'язання спорів об'єднує договірна основа їх створення, добровільність застосування, оскільки їх використання є правом, а не обов'язком особи. Їм притаманна спільна мета: мирне врегулювання спору, досягнення компромісу та збереження дружніх (партнерських) стосунків між учасниками спору.

До альтернативних способів вирішення конфлікту традиційно відносять: переговори, погоджувальні процедури, посередництво (медіацію).

Під час підготовки до семінарського заняття необхідно проаналізувати окремі форми альтернативного врегулювання конфлікту та на підставі цього обґрунтувати доцільність їх застосування для врегулювання того чи іншого правового конфлікту.

Питання для обговорення:

1. Поняття й передумови становлення системи альтернативних способів вирішення спорів.

2. Принципи та види альтернативних способів вирішення спорів.

3. Поняття, значення та види посередництва як способу альтернативного вирішення конфліктів. Фасилітація, консиліація, медіація як вид посередництва.

4. Переваги, недоліки і перспективи розвитку третейського судочинства як альтернативної форми врегулювання правового спору.

5. Загальна характеристика комбінованих способів альтернативного вирішення спорів: мед-арб (med-arb, со-med-arb); міні-суд (mini-trial); он-лайн вирішення спорів; нейтральне встановлення фактів (neutral fact finding); інші види комбінованих способів альтернативного вирішення спорів.

Основні поняття теми: альтернативне вирішення юридичного конфлікту, переговори, медіація, фасилітація, консиліація, третейське судочинство, посередництво, компроміс, консенсус.

Методичні завдання:

1. Дайте порівняльну характеристику юрисдикційної та неюрисдикційної форм врегулювання юридичних конфліктів.

2. Визначте основні положення наступних актів законодавства ЄС:

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи (98)1 щодо медіації у сімейних справах;

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи (99) 19 щодо медіації в кримінальних справах;

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи (2001)9 щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами і сторонами — приватними особами;

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи (2002) 10 щодо медіації в цивільних справах;

Директива 2008/52/ЄС «Про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах».

3. У правових системах деяких країн (напр., Італії) передбачено:

а) обов'язкову медіацію як обов'язковий досудовий порядок щодо деяких категорій справ: спори щодо власності, спори щодо банківського права, спадкові спори, спори щодо договору оренди тощо;

б) Медіацію, призначену судом: суддя може зобов'язати сторони звернутися до медіатора незалежно від того, встановлена медіація як обов'язковий досудовий порядок чи ні.

Як Ви ставитеся до можливості визначення медіації як обов'язкової для врегулювання правового конфлікту?

Практичні завдання:

1. Проаналізуйте ухвалу суду від 30.03.2023 р. (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109954782>) та ухвалу від 17.02.2023 р. (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109124220>).

Визначте, як процесуально оформлюється перехід до медіації в судовому провадженні?

Чи підлягає примусовому виконанню угода за результатами медіації?

В якому порядку вона виконується?

2. Проаналізуйте ухвалу суду від 08.05.2023 р. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110759844> (справа про визнання права особистої приватної власності на майно).

Відстежте подальші судові розгляди у справі № 444/538/23, провадження № 2/444/393/2023).

Чи ефективним, на Вашу думку, є проведення медіації у цій справі?

3. У подружжя С., які перебували у шлюбі 10 років, почалися серйозні сімейні конфлікти, і вони вирішили розлучитися та поділити майно згідно певної домовленості. При цьому неповнолітній син залишався з матір'ю, а батько мав змогу його відвідувати на вихідні.

У позовній заяві про розлучення дружина попросила визначити, що син проживатиме з нею, а батько має право бачитися з ним на вихідні та у святкові дні. Також вона вимагала поділити спільне майно в такий спосіб: квартиру залишити в її власності, а автомобіль і дачу – у власності чоловіка (згідно попередньої домовленості подружжя). Однак при цьому просила визначити в рішенні, що вона матиме право користуватись автомобілем двічі на місяць у вихідні. Крім того, дружина заявила претензію на 1/2 статутного капіталу ТОВ, єдиним засновником якого є її чоловік.

У відзиві на позов чоловік не заперечував проти пропонованого поділу майна, однак заявив, що оскільки у володінні дружини залишиться найцінніший актив сім'ї – 5-кімнатна квартира в центрі міста – він заперечує проти користування автомобілем дружиною. Також наголошував на необхідності визначити графік проживання сина у матері й батька почергово.

Запропонуйте варіант мирного вирішення спору.

Складіть можливий проєкт мирової угоди, коли сторони досягнуть компромісу щодо поділу майна та виховання сина (на Ваш вибір).

Підготуйте консультацію медіатора по цій справі, якби він був залучений до вирішення спору.

Складіть проєкт ухвали суду про призначення врегулювання спору за участю судді у цій справі.

Додаткові джерела для опрацювання:

1. Вілкінсон М. Секрети фасилітації. Smart-посібник із результативної роботи в групі / Майкл Вілкінсон; [пер. з англ. Я. Машико]. Х.: Фабула: Ранок, 2023. 511 с.

2. Гаврилюк Р., Пацурківський П. Правосуддя та медіація як конкурентні взаємодоповнюючі системи вирішення конфліктів (спорів) у суспільстві. *Право України*. 2022. № 2. С. 143-160.

3. Закопай А. Альтернативні (позасудові) способи врегулювання правових спорів: генеза наукових досліджень. *Law. State. Technology*. 2024. № 2. С. 47-52.

4. Кармаза О. Медіація та переговори як альтернативні способи вирішення спорів. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 13 – 18. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/5/3.pdf>

5. Корінний С. О., Задніпряна-Корінна М. Ю., Слободян В. Я. Запровадження процедури примирення в законодавстві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2023. С. 72-79.

6. Явор О.А. Закономірності розвитку сімейної медіації в зарубіжних країнах та на Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 1. С. 47 – 53.

7. Yaremak Z. Implementation of the principle of sustainable development in the mechanism for regulation environmental conflicts. *Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine*: monograph / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2022. P. 189–226. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/15427>.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З НАПИСАННЯ Й ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Зважаючи на особливості заочної форми навчання, невеликий обсяг аудиторних годин, передбачених навчальним планом та необхідності системного навчання в міжсесійний період з навчальної дисципліни «Юридична конфліктологія» передбачено підготовка домашніх контрольних робіт для ефективного контролю самостійної роботи та бали, за які є складовою оцінки знань студентів з відповідного предмету.

Кожен студент відповідної навчальної групи виконує домашню контрольну роботу за індивідуальним варіантом **відповідно до порядкового номера цього студента за списком в навчальних Е-журналах академгрупи** (виконана контрольна робота не свого варіанту **не зараховується**). Якщо порядковий номер за списком 16, 17, то студент розв'язує відповідно варіанти завдань 1, 2 і т.д.

Всі завдання виконуються **письмово (документ у форматі Word, PDF тощо)** з обов'язковим зазначенням прізвища та ініціалів студента, номера групи та номера варіанту. Виконані контрольні роботи повинні бути надіслані на навчальну платформу **Google classroom** для перевірки **до початку заліково-екзаменаційної сесії**.

Невиконання завдань, отримання за контрольну «незадовільної» оцінки є підставами для **не допуску студента до здачі екзамену**.

Максимальна оцінка роботи – 25 балів.

Кожен варіант завдань для домашньої контрольної роботи включає наступні завдання:

➤ **1 питання – теоретичне (максимально оцінюється в 10 балів).**

У процесі підготовки відповідей на теоретичні питання завдань здобувачі вищої освіти повинні опрацювати теоретичні джерела, з'ясувати сучасні тенденції розвитку того чи іншого правового інституту, проблеми правозастосовної практики; на основі використаної літератури та законодавства письмово сформулювати відповіді на поставлене питання. Після викладу письмової відповіді на питання зазначається список використаних джерел. *Максимальний обсяг – 3 сторінки.*

➤ **2 питання – складання тестового завдання (5 тестів по 2 бали, максимальна кількість балів – 10).**

Для правильного складання тестового завдання та отримання максимального балу необхідно:

По-перше, правильно сформулювати питання тесту: умова має бути

простою, не містити в собі подвійних заперечень, питання повинні відповідати актуальному стану нормативної та регулятивної бази;

По-друге, варіантів відповідей – 4, при цьому, дистрактори (неправильні відповіді) мають бути правдоподібними; ключ (одна правильна відповідь) – абсолютно правильний, відповідати чинному національному законодавству;

По-третє, пояснення – обґрунтування правильної відповіді – повинно базуватися виключно на чинному законодавстві.

Приклад складання тесту:

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.	На якому етапі розгляду справи у третейському суді сторона має право заявити про відсутність у третейського суду компетенції щодо розгляду спору?	1) до подання позову до третейського суду; 2) <i>до початку розгляду справи по суті</i> ; 3) на будь-якому етапі розгляду спору третейським судом; 4) до винесення третейським судом рішення.	Відповідно до ст. 27 ч. 2 ЗУ «Про третейські суди» від 11.05.2004 р. Сторона має право заявити про відсутність у третейського суду компетенції стосовно переданого на його вирішення спору до початку розгляду справи по суті.

➤ **3 питання – практичного характеру** (максимально оцінюється в **5 балів**): проаналізувати можливість застосування альтернативного врегулювання спору до конкретних правовідносин та правової ситуації, що склалася. При цьому необхідно обґрунтувати, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів у конкретному випадку.

ВАРІАНТИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ КОНТОЛЬНОЇ РОБОТИ

ВАРІАНТ 1

1. Теоретичне описове питання.

Примирні процедури у сфері господарювання: правове регулювання і перспективи.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються примирних процедур з урегулювання колективних трудових спорів

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів між: засновниками ТОВ і новим учасником ТОВ.

ВАРІАНТ 2

1. Теоретичне описове питання.

Досвід роботи українських центрів медіації.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються визнання та виконання іноземних арбітражних рішень.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів між: Антимонопольним комітетом

України і суб'єктом господарювання, стосовно якого порушена справа про вчинення актів недобросовісної конкуренції.

ВАРІАНТ 3

1. Теоретичне описове питання.

Поняття й передумови становлення системи альтернативних способів вирішення спорів в Україні.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються проведення медіації.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів між: обвинуваченим у кримінальній справі та прокурором.

ВАРІАНТ 4

1. Теоретичне описове питання.

Перспективи впровадження медіації в адміністративних спорах.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються претензійного порядку врегулювання спору.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути

застосовані для розв'язання спорів між: міською радою та обласною державною адміністрацією.

ВАРІАНТ 5

1. Теоретичне описове питання.

Роль адвоката в медіаційній діяльності.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються здійснення третейського судочинства.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів між: розлученими батьками неповнолітньої дитини стосовно участі батьків у її вихованні.

ВАРІАНТ 6

1. Теоретичне описове питання.

Перспективи проведення медіації нотаріусом.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються врегулювання спору міжнародним комерційним арбітражем.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути

застосовані для розв'язання спорів між: сторонами зовнішньоекономічного договору.

ВАРІАНТ 7

1. Теоретичне описове питання.
Медіація в корпоративних спорах.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються примирення сторін під час судового розгляду.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів між: профспілкою та роботодавцем.

ВАРІАНТ 8

1. Теоретичне описове питання.
Медіація в кримінальному провадженні.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються вирішення земельного спору органом місцевого самоврядування.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів між: нотаріусом та спадкоємцями, які претендують на отримання спадщини.

ВАРІАНТ 9

1. Теоретичне описове питання.
Правовий режим третейської угоди.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються примусового виконання рішення третейського суду.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів між: винуватцем дорожньо-транспортної пригоди та потерпілим від неї про розмір відшкодування заподіяної шкоди.

ВАРІАНТ 10

1. Теоретичне описове питання.

Досвід присудової медіації в Україні в цивільному, господарському та адміністративному судочинстві.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються примусового виконання мирової угоди.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів між: іноземним інвестором і державою.

ВАРІАНТ 11

1. Теоретичне описове питання.

Онлайн-арбітраж: поняття, перспективи впровадження.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються кримінального провадження на підставі угод.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів між: розлученими батьками про стягнення аліментів на утримання неповнолітньої дитини.

ВАРІАНТ 12

1. Теоретичне описове питання.

Участь Національної служби посередництва і примирення в примирних процедурах вирішення трудових спорів.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються примусового виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів між: неповнолітнім правопорушником і потерпілим.

ВАРІАНТ 13

1. Теоретичне описове питання.

Інститут групових позовів для захисту екологічних прав.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються юрисдикції суду щодо розгляду правового спору.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів між: споживачами і виробником неякісної харчової продукції.

ВАРІАНТ 14

1. Теоретичне описове питання.

Медіація у сімейних правовідносинах.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються характеристики юридичного конфлікту.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів між: між територіальною громадою і підприємством про забруднення останнім довкілля.

ВАРІАНТ 15**1. Теоретичне описове питання.**

Проблемні питання юрисдикції третейських судів щодо розгляду земельних спорів.

2. Скласти 5 тестів, що стосуються врегулювання спору за участю судді в господарському судочинстві.

Приклад складання тесту та правила див. на с. 1-2.

№ п/п	Питання	Варіанти відповідей	Пояснення
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Обґрунтуйте, чи можуть, і, якщо так, то які саме альтернативні позасудові способи розгляду та вирішення правових спорів можуть бути застосовані для розв'язання спорів між: територіальною громадою і забудівельником про незаконне будівництво житлового будинку.